

MERSİN

DENİZ TİCARETİ

Mart 2010 • Yıl 18 • Sayı 214

MDTO Anadolu Denizcilik Meslek Lisesi Açıldı
Denizcilik Eğitime Yüzde 100 Destek

LONGOZLAR

Ar. Gör. Nuray Çiftçi* • Doç. Dr. Bedii Cicik*

İnsan popülasyonundaki aşırı artış, gerek içinde bulunduğu cansız çevre gerekse diğer organizmaların oluşturduğu canlı çevre arasındaki dengelerin önemli ölçüde bozulmasına neden olmuştur. Artan nüfusun beslenme, barınma ve iş sahası gereksinimlerini karşılamak amaçlı kentleşme ve sanayileşmedeki gelişmeler insanın doğal ortamlar üzerine etkisini arttırmış ve çevre kirliliğinin ön plana çıkmasına neden olmuştur. Verimli tarım arazilerinin ve meraların yerini betonarme yapılara bırakması ile tarım arazileri daralmış ve verimi artırmak üzere tarım ilaçlarının kullanılması yaygınlaşmıştır. 19. yüzyılda Sanayi Devrimi'nin başlaması ile gelişen teknoloji ve fosil yakıt kullanımının giderek yaygınlaşması bir yandan sera gazlarının doğal ortamlara salınımını arttırarak küresel ısınmaya neden olurken, diğer yandan üretimde kullanılan hammadde çeşitliliği ağır metal gibi zehirli kimyasalların doğal ortamlardaki derişimlerinin artmasına neden olmuştur.

Gerek yeterince arıtılmadan doğal ortamlara karışan evsel, endüstriyel ve tarımsal atıkların oluşturduğu kirlilik, gerekse küresel ısınma ve buna bağlı olarak artan doğal afetler ekosistemin yapısını bozarak birçok canlı türünü tamamen ortadan kaldırırken, önemli bir kısmının da neslinin tükenme tehlikesi ile karşı karşıya kalmasına neden olmuştur. Bu nedenle günümüzde biyolojik üretkenliği yüksek doğal ortamlarla burada yaşayan canlıların bilinmesi yukarıda anılan tehlikenin önlenmesi ya da azaltılması konusunda oldukça önem taşımaktadır.

Ekosistem, belirli bir bölgede bulunan canlılar ile bunların içinde yaşadıkları ortamla oluşturdukları birliktelik olarak tanımlanabilir. Yeryüzünün tür çeşitliliği bakımından zengin biyolojik bakımdan üretkenliği yüksek ekosistemlerinden birini sulak alanlar oluşturur. Sulak alanlar, doğal veya yapay, sürekli veya mevsimsel, suları durgun veya akıntılı, tatlı, acı ve tuzlu olabilen, denizlerin gelgit hareketlerinin çekilme devresinde altı metreyi geçmeyen derinlikleri kapsayan bataklık, sazlık, turbalık gibi tüm su kütleleri şeklinde tanımlanabilir. Sulak alanlar,

bir taraftan çok sayıda çeşitli türler için uygun beslenme, üreme ve barınma ortamı sağlarken, diğer taraftan bölge ve ülke ekonomisine önemli katkı sağlamaktadır. Bunların yanı sıra doğal denge ve biyolojik çeşitliliğin korunması bakımından da diğer ekosistemler için de önemli bir yere sahiptir.

Longoz, denize doğru akan derelerin getirdiği kumların birikerek kıyıda set oluşturması ve dere ağzını kapatması sonucu akarsuyun biriktiği yerde oluşan özel bir ekosistemdir.

Fotograf: Necdet CANARAN

Sulak alanlar yer altı sularının beslenmesi ve deşarji ile taban suyunun dengelenmesi, sel sularının depolanması, taşkınların kontrolü, kıyılardaki deniz suyunun girişinin önlenmesi ile bölgenin su rejimini düzenlemek; Havanın nem oranını artırarak, yağış ve sıcaklık miktarını düzenleyip iklimsel dengeyi korumak; Akarsularla taşınan organik ve inorganik zehirli maddeleri alıkoyarak, azot, fosfor, silis gibi besin tuzlarını ise kullanarak suların temizlenmesine yardımcı olmak; balıkçılık başta olmak üzere, hayvancılık, sulu tarım, saz üretimi ve doğa turizm ile ülke ekonomisine katkı sağlamak gibi özelliklere sahiptirler.

Sulak alanlar göçmen kuşların göç yolları üzerindeki başlıca dinlenme alanını oluştururlar. Kış aylarında havaların soğuması ile birlikte besin bulamayan göçmen kuşların sonbahar mevsiminde kışlamak amacıyla sıcaklığın yüksek besinin bol olduğu güney bölgelerine, ilkbaharda ise üremek amacıyla kuzey bölgelere göç ederken ülkemizdeki sulak alanlarda konaklamaları bölgenin turizm ile ülke ekonomisine önemli ölçüde katkı sağlar.

Biyolojik çeşitliliği yüksek sulak alan çeşitlerinden birini de Longozlar (subasarı) oluşturur. Longoz, denize doğru akan derelerin getirdiği kumların birikerek kıyıda set oluşturması ve dere ağzını kapatması sonucu akarsuyun biriktiği yerde

oluşan özel bir ekosistemdir. Akarsular, taşıdıkları kil ve organik materyal ile bu sahaların topraklarını mineral ve organik madde yönünden zenginleştirmektedir. Erozyonla gelen mineraller toprağı gübreleyerek bu alanların verimliliğini artırır. Bu da bitki türlerinin çeşitliliğini ve devamlılığını arttırırken, korunaklı bir ortam sağladığından bir çok hayvansal organizmaya barınak oluşturur. Avrupa'nın en büyük yüzölçümüne sahip longozu, Ülkemiz sınırları içersinde yer alan, Kırklareli iline bağlı İğneada Longozu'dur.

İğneada Longozu floristik bakımdan dünyanın en önemli habitatlarından biridir. Ormanlarında kızılbaş, dişbudak, meşe ve sadece subasarlarda görülen nadir bitkiler yetişir. Türkiye'de toplam 454 kuş türünün 194'ünü bölgede gözlemlemek mümkündür. Longoz aynı zamanda akkuyruklu kartal, küçük kerkenez, küçük orman kartalı, balaban, çizgili ötlege, kara gerdanlı dalgıç, su tavuğu, kartal, şahin, doğan ve delice gibi kuş türlerinin de başlıca yaşama ve üreme alanıdır. Bölgede, 28 balık türü tespit edilmiştir. Bunlardan 8'i nesli tükenme tehlikesi ile karşı karşıya bulunmaktadır. Ayrıca suda ve karada yaşayan 16 hayvan türü, Bern Sözleşmesi ile koruma altına alınmıştır. Yusufçuk, benekli bakır kelebeği dahil 310 tür böcek, karaca, porsuk, tilki dahil 46 memeli türü İğneada'nın zenginlikleri arasındadır.

İğneada Longozu su kuşları, yırtıcılar, özellikle de leylek gibi pek çok kuş türünün sonbaharda göç yolu üzerindeki dinlenme alanını oluşturmaktadır. Nesli tükenme tehlikesi ile karşı karşıya bulunan cüce karabatak (*Phalacrocorax pygmeus*), akkuyruklu kartal (*Haliaeetus albicilla*) ve küçük kerkenez (*Falco naummani*) türleri ile ülkemizde sadece kuzey Trakya'da görülen küçük yeşil ağaçkakan türünü barındırmaktadır. Balıkçıl, kaz, ördek su tavukları ve yağmurcunlar gibi bazı su kuşları için →

de önemli bir üreme alanı oluşturur.

Longoz Ormanlarındaki kuşlar kadar memeli tür çeşitliliği de yüksektir. Tüm Türkiye'deki memelilerin % 34'ü ve Trakya'daki memelilerin % 57'si İğneada Longozu'nda barınmaktadır. Geyik (*Cervus elaphus*), karaca (*Capreolus capreolus*), yaban domuzu (*Sus scrofa*), kurt (*Canis lupus*), tilki (*Vulpes vulpes*), çakal (*Canis aureus*), yaban kedisi (*Felis silvestris*), sansar (*Martes sp.*), porsuk (*Meles meles*) ve yarasanın yanı sıra temiz suların göstergesi su samuru (*Lutra lutra*) gibi önemli yaban hayatı türleri de burada yaşamaktadır.

İğneada, tatlı, tuzlu ve acı su sistemlerinin görüldüğü sulak alanları, delta ve açık kıyıları, tatlı su bataklıkları ve çamur düzlükleri, turba alanları ve bataklık ormanları gibi canlılar açısından oldukça önemli yaşam alanlarına sahiptir. Bölgede 5 farklı göl bulunmaktadır. Bunlardan Hamam ve Pedina gölleri orman içi göllerdir. Mert, Erikli ve Saka gölleri ise lagün gölleri olup yılın belirli zamanlarında denizle birleşirler. Üreme, korunma ve beslenme amacıyla denizden tatlı suya veya tatlı sudan denize göç eden balık türleri açısından bu lagün gölleri çok önemlidir.

Dere hamsisi (*Chalcalburnus chalcoides*), deniz iğnesi (*Syngnathus abaster*), tatlısu kaya balığı (*Neogobius fluviatilis*), kurt balığı (*Apus aspius*), noktalı inci balığı (*Alburnoides bipunctatus*), acı balık (*Rhodeus amarus*), taş yiyen balık (*Cobitis taenia*) ve kababurun balığı (*Chondrostoma nasus*) nesli tehlike altında bulunan 8 türü oluşturmaktadır.

Sazan (*Cyprinus carpio*), tatlısu kefal (*Leuciscus cephalus*), kızılkanat (*Scardinius erythrophthalmus*), gümüş balığı (*Atherina boyeri*), akbalık veya kurtbalığı (*Apus aspius*) ve has kefal (*Mugil cephalus*) longozda yer alan Erikli ve Mert göllerinde bulunan ekonomik öneme sahip balık türleridir.

Longoz Ormanlarını besleyen derelerin Istranca Dağları'nda başlayan kaynaklarında yaşayan Kırmızı Benekli Alabalık, Demirköy ve İğneada yöresindeki kaliteli yaşam alanlarının varlığını ispatlamaktadır. Longoz Ormanları, Trakya genelindeki amfibi ve sürüngen sayısının yarısından fazlasını barındırır. Bunun sebebi bölgedeki sulak alanların, zengin bitki örtüsü ve böceklerle birlikte bulunması amfibi ve sürüngen türleri açısından besin değeri yüksek, çekici bir yaşam ortamı oluşturmaktadır.

Nesli tehlike altında olup korunması gereken amfibi türlerinden pürtüklü semender (*Triturus karelini*) ve gece kurbağası (*Bufo viridis*) ile sürüngen türlerinden oluklu kertenkele (*Ophisaurus apodus*), yeşil kertenkele (*Lacerta viridis*) ve ince kertenkele (*Ablepharus kitaibelii*) bu bölgede yaşamaktadır. Bunların dışında yılan ve kaplumbağa türlerini de içeren 16 amfibi ve sürüngen türünü de barındırmaktadır.

İğneada Longozu böcek türü olarak da oldukça zengindir. 310 türün varlığı bilinen bölgede tür çeşitliliği bakımından en zengin bölgenin, 123 türle Pedina ve Hamam Gölü arasındaki bölge olduğu belirlenmiştir. Bu bölgede orman içi açıklıkların bulunması böcekler

açısından uygun yaşam alanları oluşturmaktadır. Buna karşın sık longoz ormanlarının böcek çeşitliliği bakımından fakir olduğu gözlenmiştir. Genel olarak longoz ormanlarında böceklerin gözlemlendiği yaşam ortamları; göl kenarı ve orman içi açıklıklar, sahile yakın kumul bölgeler, çürüyen ağaç kütükleri ve taş atlarıdır.

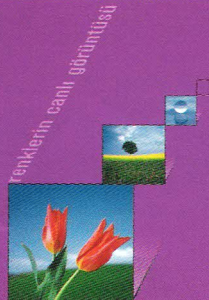
Türkiye'nin ikinci, Avrupa'nın tek parça en büyük longozu olan Acarlar Longozu da, Sakarya ili Karasu ilçesinde bulunmaktadır. Ülkemizde su menekşesi sadece Acarlar longozunda yetişmektedir. Yine göl soğanı ve bataklık eğreltisi gibi ülkemizin ender rastlanan su bitkileri de bu alanda yetişebilmektedir. Bunların dışında su küpesi, sarı nilüfer, beyaz nilüfer, su kenevirine alanda görülen su bitkisi türleri arasındadır. Acarlar Longozu ile Karadeniz kıyısı arasındaki kumullarda ise zambak ve sütleğen türleri, peygamber çiçeği, katırtırnağı ve kum sazı görülmektedir. Kuzey kıyılarında ise boyları 3-4 metreyi aşmayan ve yabancı bir çalı türü olan böğürtlenler yer almaktadır. Bölgenin hakim ağaç türü dişbudak olmakla birlikte, kızılbaş ve karaağaç da yoğun olarak görülmektedir. Acarlar Longozu da tıpkı İğneada Longozu'nda olduğu gibi kuş göç yolu üzerinde olup 200 kadar kuş türünü barındırabilmektedir.

Türkiye'de İğneada (Kırklareli), Acarlar (Sakarya) ve Sarıkum'daki (Sinop) longoz ormanlarının yanı sıra, Kızılırmak Deltası'nda da (Samsun) longoz niteliğine sahip ormanların çok küçük kalıntıları bulunmaktadır. Ülkemizde son yıllarda sulama ve içme suyu kaynağı olarak bu bölgelerdeki suların kullanılarak kurutulması, ağaçların kesilmesi, tarla açılması, yoğun otlama yapılması canlılığın sürdürülebilmesi için vazgeçilmez olan bu ekosistemlerin yapısının bozulmasına ve nesli tükenme tehlikesi altında bulunan türlerin yok olmasına neden olmaktadır.

Doğada var olan her türün diğer türlerin varlığı için vazgeçilmez olduğu, canlılar kadar doğanın cansız çevresinin de yaşamın sürdürülebilirliği için önem taşıdığı düşünüldüğünde nesli tükenme tehlikesi altında bulunan türleri barındıran bu ekosistemlerin korunması ve bu konuda toplum bilincinin artırılmasının kaçınılmaz bir gerçek olduğu unutulmamalıdır. *Mersin Üniversitesi Su Ürünleri Fakültesi

GüvenOfset

Tel: 0324. 231 14 16
e-mail: guvenofset@superonline.com
Uray Caddesi No: 25/A Mersin